

Člověk a svět

VII. přednáška

Cesta k imaginaci

Rudolf Steiner

GA 169

Snový charakter budovy světové skutečnosti získané na základě smyslového vnímání a všedního myšlení, cítění a chtění. Možnosti procitnutí k prožívání vyšší duchovní světové skutečnosti. Přecházení obyčejného myšlení na fyzické úrovni v myšlení obrazné, které vzniká pod impulsem duchovního světa. Souvislost mezi spolucítěním otevřeným pro svět a hudebními schopnostmi v průběhu inkarnací. Vztah evropských národů k asijským, pokud jde o chápání Krista. Skupinová duševnost, individualismus a egoismus. Oplodnění všech jednotlivých kulturních odvětví jakožto úkol duchovní vědy. Antroposofická společnost jakožto nositelka duchovní vědy a podmínky pro její působení ve veřejnosti.

Milí přátelé!

Splňme opět svou povinnost:

*Duchové Vašich duši, působící strážci!
Vaše perutě kéž přinesou
prosebnou lásku našich duší
pozemským lidem svěřeným Vaši ochraně.
Aby spojena s Vaši mocí,
naše prosba, pomáhajíc, zářila
duším, které v lásce hledá!*

A vzpomeňme na duchy těch, kteří již prošli následkem těchto událostí branou smrti:

*Duchové Vašich duší, působící strážci!
Vaše perutě kéž přinesou
prosebnou lásku našich duší
sférickým lidem svěřeným Vaši ochraně.
Aby spojena s Vaši mocí
naše prosba pomáhajíc zářila
duším, které v lásce hledá!*

A Duch, který prošel pro spásu Země, pro svobodu a pokrok lidstva mystériem Golgaty, k němuž se snažíme přiblížit vším, čeho můžeme dosáhnout naší duchovní vědou, ten budiž s Vámi a s Vašimi těžkými povinnostmi.

Milí přátelé!

Pozorujeme-li skutečnost rozprostírající se kolem nás zprvu tak, jak se jeví lidskému smyslu a lidskému rozumu, tak máme kolem sebe něco, co snad můžeme nazvat přirovnáním velkou budovou světa; činíme si pojmy, ideje, představy o tom jaká je, o tom, jaké jsou její děje, a dostáváme se s tím, co se v této světové budově děje i s jejími jednotlivostmi do styku tak, že vyvíjíme jisté sympatie a antipatie vůči tomu nebo onomu, což se potom vyžívá v našem citovém životě. Konáme dokonce na základě svých volných impulsů to nebo ono a zasahujeme tak do dějů, které tu v této světové budově vládnu.

Hovoříme-li takto o světové budově, máme zprvu představu, že je tato světová budova vybudována z jednotlivých částí. Pozorujeme potom jednotlivé části a opět části těchto částí, až přírodovědec dospívá k tomu, co nazývá nejmenšími částicemi, k molekule, k atomům, o nichž jsem vám přece řekl, že je nikdo skutečně nevnímal, že jsou hypotézou, ale hypotézou v jistém smyslu oprávněnou, když se jenom ví, že jde o hypotézu. Zkrátka, lidé pohlížejí na to, co můžeme nazývat přirovnáním světovou budovou, jistým právem jako na složenou z částí, z článků, a pak si netvoří žádnou další představu o těchto člancích; to je zprvu dobře. Neboť ti lidé, kteří ještě zvláště fantazírují o atomu, snad dokonce hovoří o jakémsi životě atomu, nebo ještě o horších fantasmagoriích stran atomu, tito lidé hovoří o nicotě ničeho, neboť již atom sám je hypotéza. Tedy budovat hypotézu na hypotézách, to ovšem znamená stavět domečky z karet, a dokonce ani to ne, neboť u domečku z karet máme přinejmenším ještě karty, kdežto u spekulací o atomu nemáme vůbec nic. Měli

bychom spíše připustit - na základě vzhledu získaného z duchovní vědy se to také připustit musí, že jakmile chceme vyjít nad toto pozorování, které pohlíží na světovou budovu zprvu nás obklopující tak, jak jsem to právě naznačil, měli bychom připustit: Jakmile chceme vyjít nad to, musíme dospět k jinému způsobu nazírání, k takovému způsobu nazírání, který se má vůči našemu všednímu způsobu nazírání (jenž je ovšem také způsobem nazírání obyčejné vědy) tak, jako se má tento obyčejný všední způsob nazírání k životu snovému. Člověk sní v obrazech a může mít ve svých obrazech celý svět. Potom procítá. Ví - nikoli nějakou teorií, neboť nemůžeme žádnou teorií rozeznat sen od tak zvané „všední skutečnosti“ - jak řečeno nikoli nějakou teorií, nýbrž životem: Nyní již před sebou nemá obrazy snové, nýbrž nyní má před sebou takové skutečnosti, které ho postrkují a pudí a tlačí. A je tomu tak, že můžeme procitnout z tohoto životního snu, který jsme tak nazvali jen přirovnáním, ale z všedních zážitků, které lze pak přece nazvat životním snem. Můžeme procitnout a potom teprve máme před sebou vyšší skutečnost, skutečnost ducha. A opět jen pomocí života můžeme tuto vyšší duchovní skutečnost rozeznávat od skutečnosti všedního dne, jako můžeme rozeznávat skutečnost všedního dne od snu a jeho obrazů jen pomocí života. Ale když vstupujeme do světa, který nám popisuje duchovní věda, který nám duchovní věda dává pochopit, když pronikáme do tohoto světa (potom můžeme si ovšem tvořit různé představy, které naznačují srovnáním, jaký má vztah duchovní skutečnost ke skutečnosti obyčejné, ale dnes chci použít zvláštního obrazu), potom se jeví vše takovým, jak by to asi bylo, kdybychom (budiž to tedy řečeno přirovnáním) pohlíželi na dům, který je sestaven z jednotlivých cihel. Zajisté když pohlížíme na takový dům, tak jej máme nejprve složený z jednotlivých cihel. U domu nemůžeme jít dále, než k jednotlivým cihlám. Ale předpokládejme, že by ten dům nebyl sestaven z obyčejných cihel, nýbrž že by každá cihla byla mimořádně umělec-kým výtvozem a že bychom, zaměříme-li obyčejný pohled na ten dům, měli jen cihly podobné paralelepipedonu⁹⁹), jak je právě tu vidíme, ale že bychom netušili nic o tom, že je každá cihla jaksi opět malým uměleckým dílem. Tak je tomu vůči světové budově. Stačí, abychom vybrali jen nějakou jednotlivost ze světové budovy, takovou jednotlivost, která je zprvu nejkomplicovanější, řekněme člověka. Pomyslete, že člověk sám předstupuje před nás, protože je částí světové budovy, opět jako sestaven z částí: hlava, údy, smyslové orgány atd. Pomyslete, jak jsme se během doby snažili pochopit každou jednotlivou část, pochopit na základě duchovního světa. Vzpomeňte si jen, jak jsme teprve nedávno řekli: To, co má člověk jako

hlavu, poukazuje nám zpět na jeho dřívější pozemskou inkarnaci; to, co má nyní jako tělo, náleží této pozemské inkarnaci a nese v sobě vlohu k hlavě pro nejbližší pozemskou inkarnaci. Jak je formována naše hlava, to nám ukazuje zpět na dřívější inkarnace.

Vzpomeňte si na něco jiného. Vzpomeňte si na to, že jsme teprve nedávno hovořili o dvanácti smyslech a uvedli jsme těchto dvanáct smyslů, které člověk v sobě nese, do souvislosti s dvanácti silami, které odpovídají dvanácti souhvězdím zvěrokruhu. Neseme v sobě, řekli jsme, mikrokosmicky makrokosmos s jeho silami působícími zprvu z dvanácti souhvězdí. Každá z těchto sil je jiná, jiné jsou síly Berana, jiné síly Býka, jiné síly Blíženců atd., jako je jiná schopnost vnímání oka, jiná schopnost vnímání ucha atd. Dvanáct hvězd odpovídá dvanácti souhvězdím zvěrokruhu. Ale neodpovídají pouze jim. Víme přece, že základ k lidským smyslovým orgánům byl položen již na starém Saturnu, vytvářel se dále během doby sluneční, měsíční, až do naší doby zemské. Teprve během naší doby zemské se stal člověk se svými smysly bytostí tak uzavřenou, jak před nás předstupuje. V dřívějších dobách byl mnohem otevřenější vůči velkému kosmu, během doby měsíční, sluneční a během doby saturnské. A tu skutečně působily do naší lidské bytosti během těchto tří dob, které předcházely dobu zemskou, síly dvanácti znamení zvěrokruhu. Skutečně, když se vytvářel základ našich smyslů, působily na ně síly zvěrokruhu. To není pouze něčím, kde něco něčemu odpovídá, nýbrž je to vyhledávání oněch sil, které do nás vestavěly naše smysly, když hovoříme o této souvztažnosti smyslů k souhvězdím zvěrokruhu. Nemluvíme povrchním způsobem o nějakém odpovídání smyslu já k Beranu a ostatních smyslů k tomu či onomu znamení zvěrokruhu, nýbrž hovoříme tak proto, že člověk, když jeho smysly nebyly ještě vytvořeny během dávných dějů naší zemské planety tak, že seděly v jeho organismu a přijímaly vnější svět, byly teprve vestavovány do jeho organismu dvanáct silami. Jsme vybudováni z makrokosmu, studujeme tedy, studující lidské smyslové orgány, síly obepínající svět, které v nás působily po miliony a miliony let a jejichž výsledky jsou takové úžasné části lidského organismu jako oči nebo uši. Je tomu skutečně tak, že bychom musili studovat ty části podle jejich duchovního obsahu, jako kdybychom museli studovat každou cihlu u nějakého domu, na který pohlížíme podle jeho umělecké stavby.

Chtěl bych vám podat ještě jiný obraz. Předpokládejme, že bychom měli před sebou dovedně navršenou nějakou stavbu, která je právě dovedně navržena ze svitků papíru. Nejprve popíšeme, co tu je dovedně navrženo: některé svitky stojí, jiné papíry jsou šikmo svinuté, které dovedně navrženy jsou

jakousi stavbou. Je krásná, nakolik se popisuje něco, co se skládá ze svitků papíru. Ale pomyslete si, že bychom neměli pouze navršené svitky papíru, nýbrž že by v každém svitku byla uvnitř namalována podivuhodná malba. To bychom vůbec neviděli, když bychom pohlíželi na svitky, které mají malby na vnitřní straně. Malby bychom vůbec neviděli, a přece jsou uvnitř! A musely tam být namalovány dříve, než se začalo stavět. Teď předpokládejte, že bychom nenavršili dovednou stavbu ze svitků papíru, nýbrž že by se musela sama navržit. Asi si nedovedete představit, že by se sama stavba postavila, to máte docela pravdu, to si žádný člověk nedovede představit, ale předpokládejme to. Tím, že jsou na všech svitcích malby, byla by v malbách síla, že by se svitky samy vršily - potom tu máte obraz naší skutečné světové budovy. Malby, které jsou na těch svitcích, mohu srovnat se vším, co se dělo během doby saturnské, sluneční a měsíční, co je tu vtajeno do každé jednotlivé části naší světové budovy. Ale nejsou to mrtvé malby, jsou to živoucí síly, které budují to, co má být na Zemi, co má být na naší fyzické úrovni a my vyvíjíme z toho, co je dovedně skryto v tom, co je jaksi navršeno před námi z jednotlivých svitků světové budovy a co popisuje zevní věda, co před nás předstupuje v zevním životě. Domyslíte-li ale tento obraz do konce (a přemýšlel jsem dlouho, abych našel obraz, který co možno nejvíce odpovídá věcným poměrům, je to obraz těchto svitků, které mají živoucí činné obrazy), domyslíte-li tento obraz do konce, milí přátelé, potom shledáte, že žádné lidské oko, které pohlíží na to navršení, nemůže mít zprvu ani tušení o obrazech, které jsou uvnitř. Když je stavba dovedná, dostaneme jako popis stavby, co odpovídá dovednosti, ale v popise nebude stát nic o malbách, které jsou uvnitř.

Hledte, tak tomu je s vnější vědou. Popisuje tuto dovednou stavbu, ale nechává zcela mimo pozornost, co stojí jako malby na každém jednotlivém svitku. Ale do-myslíte-li toto srovnání do konce, musíte si povšimnout ještě něčeho zcela jiného: Což existuje v celé oné činnosti, která popisuje tuto dovedně vytvořenou stavbu svitků, což existuje v celé té činnosti možnost být i jen tušit, tím méně popsat něco z toho, co stojí na jednotlivých svitcích, když jsou svitky svinuty a vytvářejí stavbu? Taková možnost naprosto neexistuje! V tomto smyslu si musíte také ujasnit, že obyčejná věda zprvu vůbec nemůže přijít na to, že je základem naší světové budovy toto duchovno. Proto nemůže spočívat v přímém pokračování toho, co si lidé osvojují v obyčejné vědě, porozumění pro duchovní vědu, nýbrž musí přistoupit něco, co v podstatě nemá vůbec co činit s obyčejnou vědou. Neboť pomyslete, že máte před sebou tyto navrstvené svitky. Někdo je může velmi dobře popsat, bude vždy

popisovat a nacházet ještě podivuhodné krásy, jakože četné svitky jsou více šikmé, četné jsou položeny méně šikmo, mnohé jsou stavěny do zaoblenosti atd., to vše bude krásně popisovat. Ale k tomu, aby přišel na to, že uvnitř každého svitku je malba, k tomu je nutné, aby nějaký svitek vyjmul a rozvinul jej. Vůbec to nemá nic do činění s popisem navrstvené budovy. Musí tedy k lidské duši přistoupit něco zvláštního, chce-li duše vystoupit z obyčejného vědeckého světového názoru, jaký dnes máme, a chce-li vystoupit do duchovně-vědeckého pozorování. Duše musí být něčím uchopena, uchopena něčím zvláštním. To je to, co je dnes tak těžce pochopitelné pro zevní kulturu, žijící v materialismu, co musí být opět pochopeno, jak to bylo chápáno v nejrůznějších kulturních periodách, v nichž měli lidé ještě duchovní světový názor jako pronikající do nazírání fyzického. Dávnější doby měly vždy jasno o tom, že to, co člověk má vědět z duchovního obsahu světa, spočívá na tom, že je duše zvláštním způsobem uchopena duchovností. Proto nehovořily pouze o vědeckosti, nýbrž o za-svěcení, a mluvily o tom oprávněně. Ujasněme si jen, že toto nazírání je správné.

Chci vám ještě uvést jedno přirovnání, domyslíte-li jej do konce, může vám tu věc zcela ujasnit. Je to přirovnání, které je dokonce vzato z dávných tradic duchovní vědy. Hleďte, v duchovní vědě se právem hovoří o „okultním čtení světa“. To, co koná obyčejná věda, není čtením světa. Vezměte to, co je napsáno na stránce nějaké knihy nebo na stránce nějakého spisu, přitom nedovedete číst a také jste nikdy nic neslyšeli o tom, že existuje něco jako čtení, a předpokládejte, že by na té stránce stála třeba nějaká scéna z Goethova Fausta. Jestliže jste nikdy neslyšeli o tom, že existuje něco jako čtení, tak vám samozřejmě zůstane zcela neznámým, co ta stránka obsahuje. Můžete jen popisovat tahy písmen, můžete popisovat, jak jsou jednotlivá písmena sestavena. Takovým popisem zevní fyzické skutečnosti je například přírodní věda; také dějiny, jak je dnes máme. Ale všechno to popisování neposkytuje žádné čtení.

Nyní se můžete tázat: Což se dnes někdo naučí číst tím, že si sedne nad jednu stránku, nemá vůbec tušení, jak se čte a chce přijít pomocí forem písmen na to, co tam stojí? Není-liž pravda, tak se dnes přece nikdo neučí číst! Čtení je nám zprostředkováno v našem dětství. Nenaučíme se mu popisováním forem písmen, nýbrž učíme se čtení tím, že se nám zprostředkuje něco duchovního, že jsme duchovně podněcováni ke čtení. Tak tomu bylo také u všeho, co se nazývá nižšími a vyššími stupni iniciace. Ta nespočívala v tom, že by si duše popisovaly, co je mimo ně, nýbrž že se učily číst v tom, co je mimo ně, luštit

smysl světa. Proto bylo skutečně právem označováno to, co je obsaženo ve světě jako duchovno, „Slovem“. Jako „Slovo“ to bylo nazýváno, protože svět chce být čten, chtějí-li mu lidé duchovně rozumět. Svět chce být čten! A čtení se nenaučíme tím, že se učíme formám písmen, nýbrž tím, že přijímáme duchovní podnět.

To je to podstatné, čeho chci stále dosahovat líčením, které se v našem kruhu pěstuje. Vzpomenete-li si na různé věci, co tak prochází našimi přednáškami, tak vždy shledáte, že se snažím používat pokud možno obrazů. Také dnes používám obrazů, neboť můžeme uvádět do duchovna jen pomocí obrazů. A pokud obrazy příliš vtačujeme do pojmů, které se vlastně hodí jen pro fyzickou úroveň, tak již neobsahují to, co mají obsahovat. Dnešní člověk tím ale přichází do jakéhosi zmatku, protože to, co je podáváno v obrazech, nemůže pojmut tak, aby mu to dalo skutečnost, reálnou skutečnost. Myslí potom obraz sám hned zcela materialisticky. Pokud jdeme do poněkud primitivnějších kultur, vidíme, že lidé vůbec neměli naše dnešní pojmy, nýbrž mysleli v obrazech a své skutečnosti vyjadřovali pomocí obrazů. Vezmete-li ještě dnes orientální kultury Asie, které jsou poněkud atavistické, jsou něčím, co zůstalo z dřívějších dob, tak shledáte, že když tam chtějí lidé vyjádřit něco zvláště hluboce významného, potom hovoří v obrazech, přičemž tyto obrazy mají ale naprosto hodnotu skutečnosti. Vezměme příklad, kdy má obraz, řekl bych, bezprostřední hodnotu skutečnosti - má hrubou hodnotu skutečnosti. A přesto bude Evropan Asiata, který uchovává o skutečnosti dávnější atavistické představy, mimořádně obtížně chápat, bude ho chápat příliš hrubě. Existuje podivuhodná a divukrásná asijská novela, v níž se vypráví toto:

Byli jednou manželé a měli dceru. Dcera vyrůstala a byla dána do školy v hlavním městě, poněvadž měla zvláštní schopnosti. Ze školy se vrátila a provdala se za známého svého otce, za jednoho obchodníka. Porodila chlapce a zemřela, když byl chlapec čtyřletý. Den po pohřbu matky řeklo dítě náhle: „Matka šla po schodech nahoru do horního patra, je tam nahoře!“ To řeklo čtyřleté dítě. Nu, lidé šli nahoru po schodech, celá rodina. - Nyní se musíme vmyslet do psýché, do duše orientálce, abychom pochopili následující. Protože vyprávím něco, co naráží bezprostředně tvrdě na skutečnost, očekával by Evropan, kdyby čtyřleté evropské dítě řeklo, že matka, která byla včera pohřbena, vyšla nahoru po schodech, a ostatní by šli se svíčkou rozhlédnout se v neobývaném horním patře, že tam nic nenajdou. Samozřejmě by nad tím Evropan mávl rukou. Tady se musíme umět vžít do asijské duše. Lidé šli se světlem nahoru a našli tam skutečně stát matku, stín, který stál před komodou

a nahlížel strnule do komody. Všechny zásuvky, které se daly vysunout, byly v té komodě zasunuty. A ti lidé si řekli, a to měli ve svých představách pravdu: V té komodě musí něco být, co tu duši mate. Vyprázdnili komodu a odnesli předměty, které byly v komodě, do chrámu, aby tam byly uchovány. Tím jaksi pro svět zmizely. A domnívali se, že ona duše nyní již nepřijde, neboť věděli, že taková duše může přijít jen tehdy, když je zde ještě něčím vázána. Ale ona přišla přece! Každého večera, když se po-dívali, viděli ji přicházet. Tu se obrátili k moudrému strážci chrámu, ten potom přišel a řekl, že nesmí být rušen. Pronášel své sútry, a když nadešla hodina krysy (tak se říká v Orientu době od dvanácti do dvou hodin), tak opět ta žena přišla a hleděla strnule najeden bod komody. Tázal se, zda tu něco je, a ona mu dala posunkem na srozuměnou, že tu opravdu něco je. Otevřel první zásuvku, nic v ní nebylo. Otevřel druhou zásuvku, nic v ní nebylo; třetí zásuvku, čtvrtou zásuvku - nic v nich! Ale tu přišel na to, aby zvedl také papír, jímž byly zásuvky vyloženy. A našel mezi posledním papírem a dnem zásuvky dopis. Slíbil, že se nikdo o tom dopise ne-doví, že jej v chrámu spálí. To učinil a ona už potom nikdy nepřišla.

Nuže, toto orientální vyprávění skutečně souhlasí s celou skutečností, vyjadřuje skutečnost. Kdybychom se pokusili vylíčit tu věc v evropských pojmech, tak by to šlo velmi těžko. Evropan má ve svých představách dnes příliš silnou hrubost. On si myslí, že když je něco skutečností, že to musí každý vidět. Evropan má jen dvojí rozlišování. Říká, že buď něco vidí každý, a potom je to skutečnost; nebo to nevidí každý, potom je to něco subjektivního, potom to není nic objektivního. Jenže tento rozdíl mezi „subjektivním“ a „objektivním“, ten nemá vůbec žádný význam, jakmile vstoupíme do duchovního světa. Ten má význam jen pro svět fyzický. Vůbec tomu není tak, že bychom mohli říci, že to, co druzí nevidí, že by to nemuselo být objektivní. - Nyní můžete namítnout: Ano, takové věci jsou v Evropě také! Ano, to opravdu jsou. Jenže Evropan je rád, může-li říci: „To je nějaký básnický výtvor, tomu se nemusí věřit.“ Proto je mnohem snazší vyjadřovat duchovní svět v básni, protože se potom nepožaduje, aby tomu lidé věřili. A pak jsou lidé již uspokojeni, když nemusí věřit tomu, co se tu říká. Ale námitka, že jde o novelu, ta neplatí, neboť zde musíme skutečně vzít v úvahu, že Evropan může jen velmi málo chápat Asijce, když vyslovuje takové věci. To, co Evropan nazývá svými novelami, svým uměním, to je pro Asijce ve skutečnosti nanejvýš zbytečnou hrou, to není pro něho ničím. Tomu se vlastně jen usměje, že se mají vyprávět věci, které vůbec neexistují. To skutečně Asiat nechápe. On vypravuje ve svých uměleckých dílech jen to, co skutečně existuje, ovšem třeba právě v duchovním světě. - To

je hluboký rozdíl mezi pojmáním světa evropským a asijským. Že my v Evropě píšeme novely, v nichž vypravujeme věci, které vůbec neexistují, to je podle názoru Orientálce velice zbytečné zaměstnání. Naše celé umění je vlastně podle orientálních představ velice zbytečné zaměstnání. A to, co my máme z asijského umění, to musíme naprosto pojímat tak, že je to myšleno ještě jako imaginace duchovní skutečnosti, jinak vůbec nechápeme, co sem odtamtud přichází. My Evropané se také mstíme. Mstíme se tím, že asijské vyprávění neměříme podle asijské míry, nýbrž podle evropské míry, a říkáme, že je to pouze vzletné básnictví, vzletná fantasie - výstřední a bujná orientální fantasie!

Tak musíme především často hovořit v obrazech a na tomto způsobu líčení záleží. Budeme muset postupně chápat, že se musí často hovořit v obrazech. Za-jisté, kdybychom dnes hovořili pouze v obrazech, bylo by to proti evropské kultuře, to nemůžeme činit. Ale můžeme jaksi nechat přejít obyčejné myšlení, které je přece vlastně určeno jen pro fyzickou úroveň, do myšlení o duchovním světě, a potom do obrazného postupu, do onoho myšlení, které vzniká z impulsu duchovního světa. Tak je to třeba také přijímat, když se například snažím říci: „Přírodní badatel kreslí obraz světa, a když se domnívá, že tento obraz světa je názorný, žije v omylu, jako malíř, který tvrdí, že by mohl namalovat obraz, z něhož by vycházela postava a ta chodila po pokoji sem a tam.“ V mé poslední knize (O záhadě člověka) můžete vidět, jak přecházím z logického líčení do líčení obrazného. To se musí stát, má-li duchovní věda skutečně zdomácnět v západní Evropě, to se musí stát stylem líčení. Na tom spočívá strašně mnoho, aby se právě toto chápalo. Filosofické pojednání, které by dnes chtělo říkat totéž [co duchovní věda], uvedlo by nesčetné logické věci, vypravovalo by pojmy co nejvíce umělé, ale pohybovalo by se v tom, co jde vstříc umírání, co není již živoucí a co počítá jen s tím, že chápe zevní navrstvení z oněch svitků, nikoli to, co žije na vnitřní straně každého svitku jako malba.

Významné budou všechny tyto věci teprve tehdy, milí přátelé, až je právě uplatníme v životě, neboť tím se učíme chápat život. To, co nazýváme v obyčejném smyslu důkazy, logickými důkazy, ty se musí samy nejprve oživit, chceme-li chápat duchovní vědu živoucně.

Vezměme jeden případ: Existují dnes muzikální lidé, existují nemuzikální lidé. Jsou lidé muzikální a nemuzikální Každý ví, že je veliký rozdíl mezi člověkem muzikálním a ne- muzikálním. Pro jistý způsob pozorování můžeme dokonce říci, že muzikální člověk je zcela jiná bytost, než člověk nemuzikální, když pozorujeme duši. To nemá být kritika nemuzikálních lidí, nýbrž jen

konstatování jisté skutečnosti Tedy je to životní zkušenost, kterou činíme, jdeme-li životem. Setkáváme se v životě s muzikálními a nemuzikálními lidmi. To je jedna věc. Ten, kdo nyní pozoruje život poněkud blíže, nepřijde hned k výroku, který stojí u Shakespeara¹⁰⁰): „Muž, který nemá v sobě hudbu, je schopen zrady, vraždy a zákeřnosti. Takovému nevěřte.“ Nemusí z toho být hned tento závěr, ale je jistý rozdíl také ohledně celé konfigurace duše mezi hudebními a nehudebními lidmi. Nyní bychom chtěli pochopit, jak to přijde, že mezi námi chodí hudební a nehudební lidé. Když se rozhlédne te po vědě o duši napodobující vědu přírodní, nedomnívám se, že je nějak mnoho toho, co by mohlo osvětlit, proč je jistý druh lidí hudební a jiný nehudební. Kdyby tato věda o duši napodobující vědu přírodní poskytovala vysvětlení důvodu, proč je jeden člověk hudební a jiný nehudební, kdyby se zabývala takovými jemnostmi, tak by uskutečňovala něco správného.

Nyní ale nacházíme ještě jiný rozdíl mezi lidmi. Nacházíme lidi, kteří jaksí jdou životem a nejsou příliš dotčeni tím, co se kolem nich děje. Zatímco jiní jdou životem a mají tak otevřenou duši, že silně prožívají, co se kolem nich děje. Z jedné věci mají velkou radost, z druhé silnou bolest, jedna věc je potěší, jiná rozesmutní. Tyto rozdíly také existují. Jsou lidé tupí a lidé, kteří soucítí s celým světem. Existují lidé, kterým stačí vejít do místnosti, v níž není mnoho lidí, a v krátké době mají kontakt se svými bližními, je to tím, že cítí, co oni pociťují, nevyslovitelnými imponderabiliemi. A zase existují lidé, kteří přicházejí do styku s četnými lidmi, ale nepoznají ani jediného, protože nemají tento dar, o kterém jsem právě hovořil. Posuzují každého člověka podle toho, jací jsou sami, a není-li takový, jako jsou oni sami, potom je přece vlastně špatným člověkem. Ale existují jiní lidé, kteří se zabývají každým jednotlivým člověkem, spoluprožívají, čím žije ten druhý. Jsou to zpravidla lidé, kteří mohou spoluprožívat také s každým zvířetem, s každým broukem, s každým vrbcem; radují se s tím, co jeden prožívá, s jiným se mohou roztesknit. Dávejte pozor, jak často se to v životě stává, zvláště v jistém věku, že se mladý člověk nad vším možným raduje, hned jása až do nebe a hned je k smrti sklíčený. A jiný mu zase řekne: Ty jsi hloupý, vždyť je přece v podstatě všechno stejné! Tyto dva druhy lidí také existují, ovšemže ty vlastnosti mohou být vyvinuty více či méně, nemusí vystupovat tak silně, ale mohou být velmi dobře naznačeny.

Nyní přichází duchovní badatel, snaží se přemýšlet o světě a přichází na toto: Hudební lidé jsou ti, kteří byli v minulém životě takoví, že nacházeli snadno přechod od radosti ke smutku, od smutku k veselosti, kteří dovedli všechno spoluprožívat. To se přesunulo do nitra, a tím se vyvinula v nitru

schopnost přechodů, rytmických pře-chodů, kterou potřebuje hudební duše. Naproti tomu lidé, kteří v dřívějších životech měli zevní události tupě, ti se hudebními lidmi nestávají. Přitom mohou mít samo-zřejmě jinak vynikající vlastnosti, mohou být třeba světovými reformátory, mohou být osobnostmi ve světových dějinách. Existuje jedna vám snad nikoli zcela neznámá osobnost, která byla v Římě101) v té době, když tam malovali největší malíři, v době, z níž vzešlo malířství Michelangelovo, Raffaelovo. Tato osobnost tehdy v Římě neviděla nic, než že všechno je nemorální. Také Řím byl nemorální. A tato osobnost kvůli tomu, co bylo nemorální, míjela to, co bylo morální: umění Michelangelovo, Raffaelovo. Byla to velmi významná osobnost - reformátor, který učinil velké věci! Tuto osobnost znáte všichni.

Nemůžeme tedy naprosto říci, že by to tady bylo míněno ve smyslu zlé kritiky. Tak to míněno není. Ale nemuzikálnost spočívá přece jen na tom, že člověk nedostal v předcházející inkarnaci živoucí dojmy z toho, co může právě četným duším živoucí dojmy dát. Pomyslete, jak se nyní stává život průhledným, můžeme-li k němu přistupovat s takovými poznatky; jak se lidé mohou stát člověku pochopitelnými! A když máme na zřeteli, že z duchovní vědy vplývá do našich duší více touha charakterizovat pomocí obrazů, potom to nedostává žádnou špatnou příchut'.

Samozřejmě když se nyní vyžívá vše v pojmech, tak to by snad vedlo k tomu, že by duchovní věda nyní přistupovala ke každému člověku a studovala by: Co bylo asi s tímto člověkem v jeho předešlé inkarnaci? Čím on byl? - Ano, potom bychom se museli duchovní vědy zříci, neboť potom bychom se již takřka neodvažovali chodit mezi lidi, kdybychom věděli, že tu jsme takto analyzováni. Tak by tomu ale bylo jen v tom případě, kdyby se pracovalo s hrubými pojmy. Zůstáváme-li ale v obrazech, uchopí obraz cit a dospíváme k citovému uchopení ostatních lidí, k pochopení, které se nepotřebuje proměňovat v pojmy. V pojmy si to člověk proměňuje jen tehdy, když to vyjadřuje jako pravdu všeobecnou. Je dobře hovořit tak, jak jsem nyní hovořil, o pohyblivosti duše v předcházející inkarnaci a hudebnosti v inkarnaci následující, ale bylo by nechutné, kdybych předstoupil před nějakého člověka, který je hudební, a popisoval bych jej, jaký byl v přecházející inkarnaci, protože je nyní hudební. To by bylo v jednotlivém případě vskutku nechutné. Tyto pravdy přicházejí na základě jednotlivých případů, ale nejde o to aplikovat je na jednotlivé případy. To je něčím, co ale musí být skutečně pochopeno v nejhlubším smyslu.

Ano, u jednotlivých pravd se to ještě chápe, ale když sejde poněkud dále, pak může vést snadno to, co je určeno k osvětě lidstva, k zlořádu. - Pomyslete

jen, jak snadno se stává, vždy znovu a znovu se to stává. Hovoří se všeobecně o reinkarnaci. Hovořil jsem jednou o vztahu mezi inkarnací a sebe- poznáním v jedné z našich poboček. Je dobře všítat si také tohoto tématu. Řekl jsem tehdy v této pobočce, když jsem hovořil o reinkarnaci a sebepoznání(02): Je dobře, když se člověk snaží uskutečňovat ve svém sebepoznání jisté pojmy, které může získat z duchovní vědy. Uvedl jsem například jeden pojem, že my, když se narodíme, jsme na počátku svého život často uváděni svou karmou do styku s lidmi, s nimiž jsme byli pohromadě v dřívější inkarnaci tak uprostřed života, ve třicátých letech. Tedy nikoli, že jsme ihned společně s týmiž lidmi, s nimiž jsme byli pohromadě v dřívější inkarnaci. Nuže, uvedl jsem jednotlivá pravidla, můžete to také nalézt v přednáškách, jak se může reinkarnace použít na sebepoznání. - Ano, k čemu to tehdy vedlo? Vedlo to tehdy k tomu, že se stalo něco určitého. Ukázalo se v nejbližší době, že určitý počet lidí založil doslova „Klub reinkarnovaných“. Bylo tomu skutečně tak, že jistá skupina uváděla o každém jednotlivci, čím byl v přecházejícím životě nebo ve všech předcházejících životech. Samozřejmě byli to lidé nesmírně vynikající, všichni to byli vynikající postavy vývoje lidstva, to je samozřejmé. A měli také vztahy mezi sebou.

Tato pošetilost trvala celkem dlouho. Samozřejmě je to hrozný úkaz, neboť se to přiči zpravidla něčemu, co jsem také zdůraznil. Má-li se někdo skutečně něco dovědět o své předcházející inkarnaci, tak tomu v současnosti nebývá tak, že to člověk může pojmout z nitra, nýbrž že je na to upozorněn zvenčí nějakou zevní událostí nebo někým jiným. Dnes je to zpravidla mylné, když někdo čerpá z nitra a diktuje si: byl jsem tím nebo oním. Když se má někdo něco dovědět, je mu to vlastně řečeno zvenčí. Tu by byli ti, kteří tehdy založili Klub reinkarnovaných, mohli dlouho čekat, než by jim to bylo řečeno. Nicméně byli všichni významnými osobnostmi ve vývoji lidstva! A když se ta věc rozkřikla a člověk se těch lidí zeptal: Odkud- pak to pochází? Tak odpověděli: „To jsme přece museli učinit, konal jste tehdy přednášku, že máme pěstovat sebepoznání ve smyslu reinkarnace, a od té doby jsme se všichni zabývali tím, že jsme přemýšleli, čím jsme byli v předcházejícím životě a jaké vztahy jsme navzájem měli!“

Tážeme-li se, milí přátelé, proti čemu vlastně hřešíme v takovém případě? Hřešíme proti oné úctě, kterou máme mít před vysokými duchovními pravdami! Oné úctě, která spočívá v tom, že můžeme správnou měrou zůstat v obraze; neboť opouštět obraz, to se stává jen tehdy, když je to nutné. U duchovní vědy je nezbytné, abychom vyvíjeli jaksi úctu a abychom věděli, že

toto spekulování, které si vymýšlí a vtačuje do pojmů, to je vždy špatné. Takto přemýšlet o duchovně-vědeckých záležitostech, jako se přemýšlí o záležitostech fyzické úrovně, to je vždy špatné. Jakmile si osvojíme tuto úctu, je tomu skutečně tak, že vyvíjíme jisté morální vlastnosti, které se nemohou vyvinout, neneseme-li tyto věci v duši správným způsobem. Duchovní věda musí dospět v tomto smyslu také k morálnímu pozvednutí vnější kultury, musí k tomu vést.

Hledíte, my Evropané říkáme právem: Tím, že jsme s to spatřovat ve svém duchovním životě mystérium Kristovo, tím máme něco navíc před všemi kulturami, např. také asijskými, orientálními. Ty nemají v tom, co vědí o duchu, bytost Kristovu. Není-liž pravda, takový Japonec, Číňan, hinduista, Peršan nemá ve svém myšlení o duchovních světových souvislostech Kristovu bytost. A proto nazýváme právem tento asijský světový názor atavistickým, pocházejícím z dřívější doby. Oni mohou být - viz např. filosofie Védanty - nesmírně vysoko v pojmání světa, ale nemohou pochopit mystérium Kristovo, jelikož přece jen setrvávají v dřívějších atavistických představách. Vnikat hluboce do jistých souvislostí není ještě žádným znamením ně-jaké zvláštní duchovní výše. Poznal jsem například někoho¹⁰³, kdo byl dlouhou dobu v našich řadách - ostatně náležel také ke Klubu reinkarnovaných, jak mě právě na-padá. On vytvořil vynikající teorie o jistých souvislostech atlantického života rozvíjeje všeobecná velká hlediska, která stojí např. v mém spise o Atlantidě; rozvíjejíc dále tato hlediska, dospěla ona osobnost k velmi zajímavým výsledkům, které byly pravdivé. A přece stála tato osobnost tak málo v naší věci, že se od našeho hnutí jednoduše oddělila, když se jí to z vnějších důvodů hodilo. Náleží podle okolností jen zcela určité formování éterického těla k tomu, aby se nahlíželo do jistých nadmyslových oblastí. Má-li ale duchovní věda živoucně vplývat do naší kultury, potom musí uchopit celého člověka tak, že on srůstá s nejhlubšími impulsy této duchovní vědy. Potom přinese duchovní věda právě to, co naší kultuře vyvíjející se do materialismu schází.

Tedy říkáme právem: Máme mystérium Kristovo jako určitou přednost vůči asijským kulturám. Ale co říkají Asijci? Hledíte, nevypravuji vám něco vymyšleného, nýbrž vypravuji, co Asijci skutečně říkají, alespoň ti moudřejší: „Dobře, máte mystérium Kristovo jako určitou přednost. To je podle vašeho názoru něco, co my nemáme. Tím stojíte podle svého názoru na vyšším stupni kultury. Ale také například tvrdíte: Podle plodů poznáte jel05)! Nu, a vaše náboženství předepisuje, že se mají všichni lidé navzájem milovat, ale když pohlížíme na váš život, tak tomu tak není. Vysíláte nám do Asie misionáře, ti

nám vypravují všechny možné velkolepé věci, a přijedeme-li do Evropy, nežijí tu lidé vůbec tak, jak by to muselo být, kdyby bylo vaše vyprávění pravdivé.“ Tak hovoří Asijci. Uvažte, zda na tom není něco pravdy! Například při jednom náboženském kongresu, který byl uspořádán, měli hovořit zástupci všech náboženství; mluvílo se právě o tomto případě a asijsí zástupci tu povídali totéž, co jsem nyní řekl: „Ano, posíláte nám misionáře, to je zajisté velmi krásné. Ale vy máte křesťanství již dva tisíce let a my nepozorujeme, že by váš morální vývoj vystoupil nějak zvláště nad náš!“

Ale to má své dobré důvody, milí přátelé. Hled'te, Asijec žije mnohem více v duši skupinové, žije mnohem méně jako individualita. Jemu je jaksi to, co je morální, prostě vrozeno, vrozeno duši skupinovou. Evropan musí právě tím, že vyvíjí já, vystoupit ven z duše skupinové, musí být přenechán sobě samému. Tím musí jistým způsobem stoupnout egoismus. Egoismus je nutným průvodním úkazem individualismu a jenom postupně se mohou lidé opět společně shledávat, když chápou křesťanství ve vyšším smyslu. Ale mnoho působí dokonce u těch nejlepších, kteří o tom přemýšleli, právě vzhledem ke křesťanství, působí proti skutečnému pochopení důsledků mystéria Golgoty. Zajisté, je to něco nesmírně hlubokého, milí přátelé, říká-li někdo: „My musíme prožívat Krista ve svém vlastním nitru.“ Existuje, řekl bych, jakási symbolická theosofie. Víte, jak vlastně stále hovořím proti této symbolické theosofii. Snažím se stále vysvětlovat všechno symbolicky. Dokonce Zmrtvýchvstání Krista se vysvětluje jako pouhý vnitřní děj, zatímco Zmrtvýchvstání je ve skutečnosti dějem historickým. Kristus skutečně vstal z mrtvých na světě! Ale četní theosofové se s touto věcí vyrovnávají snáze, když ji vysvětlují jako pouhý vnitřní proces. Víte přece, že to bylo zvláštní dovedností zemělého Františka Hartmanna¹⁰⁶), který podával lidem v každé přednášce theosofii tak, že říkal: „Musíme se sami ve svém nitru uchopit, boha v sobě samých uchopit“ atd.

Nu, chápete-li správně evangelia, nenajdete žádnou oporu pro to, že by se v evangeliích zastávalo něco takového, že máme prožívat Krista jenom vnitřně. Za-jisté, existuje velmi mnoho theosofických symboliků, kteří vysvětlují různá místa jinak a po svém, ale v pravdě je v evangeliích vše takové, že jsou pravdivá velká slova evangelia: „Kde jsou dva pospolu spojeni ve jménu mém, tu jsem já mezi nimi.“ Kristus je sociálním zjevem. Kristus prošel mystériem Golgoty jako skutečnost a je jako skutečnost zde a nenáleží jednotlivému člověku, nýbrž lidskému soužití. Záleží na tom, co koná. Takové věci můžeme také mnohem lépe chápat v obraze, než v abstraktních pojmech. Byli jsme nedávno jednou pohromadě s jedním přítelem, který tu byl krátce z bojiště, nyní tu již opět není.

Ten byl tak laskav, že obstaral drožku. Vyprávím událost, která se stala zcela nedávno a která si zaslouží, abychom o ní věděli. Obstaral autodrožku a za jízdy se bavil s kočím. Byl to pozoruhodný kočí, když jsme dojeli a vystoupili, vystavil nám účet, a poté, co jsme zaplatili, vyňal dva traktáty s názvem „Posel míru“, které nám předal. Dělal současně kočího a současně propagandu pro duchovní světový názor! Potom mi vypravoval přítel, že během jízdy hovořil s tímto kočím, který jezdí auto- drožkou od té doby, co autodrožky existují, a že ten mu řekl: „Všechno záleží na tom, aby lidé našli Krista. Na Kristu záleží!“ Představte si, můj přítel si vybral autodrožku na nejbližším stanovišti autodrožek a dostal se do rozhovoru s kočím, který mu řekl: „Když najdete Krista, kterého nyní nemáte, potom se pohne svět kupředu.“ A potom vypravoval ještě jiné věci: „Podívejte, s Kristem je to totiž tak. Představte si, že jsem velmi pořádným mužem, vzorným mužem, a mám děti, které jsou k ničemu. Jsem snad méně řádným člověkem, méně vzorným člověkem, když mám děti, které nejsou k ničemu? Ony se sice domnívají, že mě znají, ale není tomu tak. A takto si představuji Krista. On náleží všem, je jaksi jedinečnou postavou, ale přesto ho ostatní nemusí všichni skutečně chápat.“ Pomyslete, jaký podivuhodný obraz si učinil tento drožkář o tomto zvláštním životě Kristově, o tomto jedinečném životě!

Tedy skutečně přišel na to, že Kristus je něčím, co mezi námi žije, co žije s námi, co náleží všem, co nenáleží žádnému jednotlivci. Jako na jednotlivce pohlížel na ty chlapce, kteří všichni jsou k ničemu, kteří se k ničemu nehodí, kteří se všichni teprve musí probojovat k porozumění. Kdyby měl tento drožkář, který našel tuto skutečně mimořádně významnou obraznou ideu, toto vyjádřit filosoficky, nebylo by se nic stalo, není- liž pravda. Ale chtěl jsem jen poukázat na to, jak skutečně nejjednodušší mysl může připadnout na správný obraz, a jak by ty věci skutečně měly vyústit do obrazu. Toho jsem se právě pokusil dosáhnout zcela zvláště ve stylu, ve způsobu podání u této nejnovější knihy, která pojednává o mimo teosofické látce, takže tato kniha je svým způsobem podání „teosofická“, chceme-li použít toho výrazu.

To je to, milí přátelé, co se mi jeví; že musíme jaksi naši nauku chápat stále víc a více mezi řádky, chceme-li správně pojímat to, že se naše nauka musí stát životem každého jednotlivce. A to je to, co člověku velmi leží na duši, že je tak ob-tíž- né dosáhnout toho, aby se ty věci uvedly do života!

Hleďte, ten, kdo je s těmito věcmi spojen, ten si musí myslet, jestliže zejména skutečně zná, co dnes žije ve vnější nacionalistické kultuře, ten si musí myslet, že to, co pulsuje duchovní vědou, musí se stát životem ve všech

jednotlivých kulturních odvětvích. Má to ovlivnit myšlení, má to ovlivnit city, má to ovlivnit a proniknout vůli - teprve potom to splní svůj úkol. K tomu ale náleží určitá skutečně vnitřní síla, aby se člověk uměl s věcí cítit spojen. A je to obtížné, protože to jde tak nekonečně pomalu, aby se lidé cítili tak velmi spojeni s impulsy, které spočívají v duchovní vědě. Zde činíme skutečně zkušenosti, které ukazují, jak lidé právě míjejí to, co by měli mít na zřeteli.

Chci vám teď ukázat zvláštní případ. Někdo, kdo byl kdysi naším členem - byl to velmi učený pán, nesmírně učený pán, ale jeho učenost ho neuspokojovala. Byl hluboce nešťastný i přes svou učenost, která zahrnovala orientální jazyky a vše, co lze do sebe přijmout skrze tyto orientální jazyky a kulturu, tedy předoasijskou kulturu. Nu, pak někdo takový přijde a chce dostat radu. Moje rada musí v takovém případě směřovat k tomu, aby ukázala, jak duch přijde přijetím duchovní vědy do takové vědy, do níž vstupuje orientální filosofie. Snažím se tedy říci mu, jak má to, co je k dispozici jakožto učený materiál, proniknout tím, co podává duchovní věda. Jenže ty dvě věci zůstaly velmi existujícími vedle sebe! Na jedné straně pěstoval své orientální nauky, jak se pěstují právě na universitách, na druhé straně pěstoval duchovní vědu. Ty věci se nesešly, nedokázal proniknout jedno druhým. Pomyslete nyní, jak by to bylo plodné, kdyby někdo, kdo tak mnoho ví (on toho věděl opravdu nesmírně mnoho), kdyby tuto vědu vzal a proniknul ji theosoficky. Ani by nemusel nechávat zpozorovat, že myslí theosoficky, kdyby na něj lidé proto pohlíželi přes rameno. Mohl by to dokonce přednášet na universitě! Ten muž by mohl zcela dobře proniknout kulturu, která žije na Eufratu a Tigridu a ještě poněkud dále na západ (tu byl obzvláště doma) duchovní vědou a vykonat něco mimořádného, v každém případě něco, co by bylo více oplodňující než to, co nyní produkují běžní pisatelé jako něco populárního. Nedávno vystoupil opět takový jeden pisatel v deníku nyní mnoho čteném, napsal něco o tamní krajině v návaznosti na cosi podobného sfinze, co bylo nalezeno při stavbě bagdádské dráhy. A i když se jmenuje Arthur Bonus, opravdu není nijak dobrý (bonus = dobrý)! Je to něco strašného!

To se vznáší jako ideál, milí přátelé, nechat takto myšlení nést tím, co podává duchovní věda. Ale tak je tomu také v životě. Tak to má také v životě být, v obyčejném životě od člověka k člověku, v obyčejném životě s tím nebo oním. Do všeho můžeme ty věci vnášet. Kdyby se to nemyslelo, kdyby tento ideál neexistoval, milí přátelé, potom by se duchovní věda ve skutečnosti nemohla stát plodnou. Ale všude jsou k tomu výzvy. Pomyslete: Existují historici, vynikající historici, kteří popisují třeba dějiny Anglie za doby Jakuba

I109). A existují vynikající historici, kteří popisují třeba život jezuity Suarezze¹¹⁰). Je to jezuita, o němž se lidé domnívají - inu musím se vyjádřit obezřetně, víte, že když hovořím o jezuitismu, tu nesmím vyjádřit mnoho dobrého, tedy míním, co může být špatně pochopeno! Ano, aleje tomu tak, o tomto Suarezovi neví většina lidí nic jiného, než že prý výslovně učil ve zvláštní kapitole královraždě. Ale to není pravda. Lidé vědí přece často to, co není pravdou, a to, co pravdou je, to vědí už méně dobře. Ale nyní existují vynikající knihy o tomto Suarezovi. Člověk může číst a chápat tyto knihy o Suarezovi, následníku Ignáce z Loyoly (Loyoly), knihy psané většinou jezuitou, a nemusí se proto ani stát jezuitou, ani jím být předtím, ani si člověk nemusí nechat říkat, že jezuitou byl. Není-liž pravda, ty věci tu jsou a spojíme-li je, potom tím můžeme rozřešit jednu z největších otázek novějších dějin. Neboť tyto obě postavy, Jakub I. na jedné straně a Suarez, jezuitský filosof, na druhé straně, jsou dva mohutné protiklady! Řekl bych, zatímco je u Jakuba I. započat novější vývoj, který byl velmi ahrimanský, u Suarezze jiný vývoj, který byl velmi luciferický, vytvořilo jejich spolupůsobení a zejména jejich vzájemný boj mnoho z toho, co žije a tká v novější době. Zde ale přicházíme na tajuplné souvislosti. A ne-míním tyto věci nyní tak, že bych sám chtěl činit příslušné výtky. Například přichází-me na to, že přímo od Suarezze pochází nesmírně mnoho z toho, co dnes nazýváme historickým materialismem, marxismem, sociálně demokratickým pojmáním světa. Prosím, neříkejte nyní: „On řekl, že sociální demokraté jsou prý jezuité!“ Ale ta věc je přece jistým způsobem zdůvodněna, když četní příslušníci odpůrčí strany, tedy lidé odporující sociálním demokratům, tvoří opět právě pokračování toho, co bylo inaugurováno Jakubem I.

Poukázal jsem vám zde na něco, co často žije v myšlenkách lidí. Nacházíme zejména v kulturních společnostech dva hlavní proudy; z nich vychází opět to, co kulturní není. Tyto dva hlavní proudy jsou dvě zcela typicky proti sobě stojící postavy - Jakub I. (anglický), v němž žila duše zasvěcence zcela mimořádného rázu, a Suarez. Nuže čtěte životopis Suarezův. Ano, nepochopíte jej, když jste skutečně neuchopili duchovní vědu. Suarez náležel k lidem, kteří byli špatnými žáky, neučili se. S těmi přece nelze podle dnešního materialistického úsudku vůbec nic ve světě počít, ač by se mohlo velmi snadno dokázat, že se velcí geniové světa jako školáci ničemu nenaučili. Nu, ale on sem patřil, nebyl ani na vysoké škole zvláště chytrým člověkem, co se tak „chytrým člověkem“ nazývá. Pak to náhle přišlo. Přišlo to náhle a každý životopis vypráví o tomto náhlém příchodu. Náhle u Suarezze procítá geniální nadání a píše knihy, sice v širších kruzích neznámé, ale mimořádně významné. Přišlo to náhle, tedy vzbuzeno

mnohým, co jsem vám naznačil v přednášce, v níž jsem hovořil o cvičeních jezuitů. Tato cvičení na sebe aplikoval také Suarez, čímž probudil něco, co mu dalo možnost vyvinout zvláštní duchovní síly. U Suarezova životopisu můžeme tedy prokázat, jak přeskakuje, přechází z neduchovná do duchovna. Tato duše, která později dokáže něco zvláštního, tato duše se právě rodí ve zvláštním okamžiku života. To se nevyvíjí v přímé linii, nýbrž vyvíjí se to nárazem, když to karma umožní, nebo vlivem učení se čtení v elementárním světě - nikoli líčením forem písmen, nýbrž tím, že se učíme písmena chápat.

Tedy vidíte, jak by duchovní věda mohla být návodem, aby se chápaly tyto dějinné souvislosti, aby se nám život utvářel tak, že se stává životem zcela jiným. A to jsem přece tak často naznačoval. A pojímá-li někdo duchovní vědu živoucně, tak je tomu potom tak, že se staví do života jinak, že mu napadá činit něco jiného, než by ho to napadlo jinak. Můžeme si těžko představit, že když někdo přijímá duchovní vědu živoucně, tak dospěje ke kuriózní myšlence - že by byl znovu vtělenou Marií Magdalenou. To ho vůbec nenapadne, nýbrž zaměří svůj duševní pohled na jiné duševní obsahy.

Jak řečeno, člověku je těžko, když tak pohlíží, jak právě pomalu jde vývoj tím směrem, o němž jsem právě hovořil, který jsem naznačil. Lidé berou duchovní vědu skutečně příliš teoreticky, chtějí ji až příliš jen vychutnávat. Dnes, kdy jsme pohroma-dě, dříve, než se budeme muset na nějakou dobu rozloučit, protože začíná léto a my musíme odjet do Dornachu, chtěl bych jen ještě krátce upozornit na některé důležité body v tomto směru. Domnívám se však, že musíme takové věci promyslet.

Hledte, milí přátelé, jak si leckdo, kdo vycházel ještě za starších tradic, myslel ještě před 14 lety, když jsme zde založili duchovně-vědecký proud, mohla se věc vyvinout tak, že bychom dostali jakousi sektu. Neboť vše, co sem bylo přineseno z Anglie, směřovalo k vytvoření jakési sekty. A často se lidé právě cítili dobře, když byli pěkně uzavřeni v malých kroužcích a mohli říkat: „Ostatní lidé tam venku jsou všichni pošetilí.“ Bylo to přece tak málo kontrolovatelné. Ale tak to nemohlo zůstat. Duchovní věda musela počítat s veškerou naší kulturou. A to jste přece věděli: S touto kulturou se vždy počítalo, zejména vůči veřejnosti se zdůrazňovalo to, co může vstoupit do dnešních evropských hlav, co skutečně do evropských hlav vstoupit může. Zajisté, proti tomu mohou lidé mít všelicos. Nechci ovšem kritizovat, to by byla zcela pošetilá věc, ale bude přece stále víc a více nutné, abychom právě toto chápali, abychom se učili rozumět, že se toto hnutí nesmí stát hnutím sektářským, nesmí mít vůbec charakter sektářského hnutí, má-li splnit svůj úkol. Tím, že se počítá se

všeobecnou kulturou, uskutečňuje se ledacos. Lidé venku ve všeobecné kultuře píší většinou nesmysly, není-liž pravda. Říkají, že to v hlubším smyslu nevadí, že to neškodí. Škodí, škodí to mimořádně!! Proto se musíme bránit, musíme dělat všechno proti tomu. Musí se stát všechno možné, aby postupně svět nepsal jen nesmysly, nýbrž psal něco lepšího. Ale v duchovním smyslu škodí ještě více něco jiného. Škodí, když se nesprávným způsobem vynáší ven to, co je míněno pro pochopení sounáležitého kruhu (zmnínal jsem se o tom nedávno), když se to vyzáří do veřejnosti tak dalece, že se mohou nyní cykly koupit již v antikvariátech! Zajisté, v jistém smyslu tomu nelze zabránit, ale děje se něco jiného, nejen to, že lze cykly koupit v antikvariátech. Něco, co se děje stále znovu a znovu a lze to doložit: Tu napíše jistý člověk různé brožury o naší duchovní vědě, člověk, o němž mi nedávno někdo řekl, kdo s ním delší dobu pracoval, že prý on sám nepíše nic, že on náleží k nějaké pochybné uzavřené skupině, ta má nad ním moc, a on si jen sedne a píše, až se práší. Napsal tak různé brožury o naší duchovní vědě, dokonce až po tlusté knihy. Nejsou v těch knihách jen citáty z mých tištěných knih vydaných pro veřejnost, jsou tam citovány dlouhé úryvky z cyklů! Tedy nejenže lze koupit tyto věci v antikvariátech, nýbrž každý, kdo chce dnes napsat nesmyslnou knihu, je s to opatřit si cykly. A samozřejmě si opatří dva, tři cykly a píše něco, co je vytrženo ze souvislosti, a zní to zcela absurdně, není-liž pravda, a může z toho udělat knihu.

Ano, to jsou těžkosti, které vyplývají z toho, že stojíme na jedné straně před veřejností a na druhé straně jsme Společností. Ale musíme se učit chápat tuto obtížnost, neboť potom se snáze odstraní. Nechci, jak řečeno, kritizovat, to nemá přece žádný účel, nýbrž chci charakterizovat, chci ukázat, v čem spočívají těžkosti, stačí si jen toho všimat. Samozřejmě se budou dít v nejbližší době proti naší duchovní vědě ještě mnohem větší hanebnosti, než se již staly. Budou se dít věci zcela hanebné. Může to být zajisté všechno tak, a nelze to jen tak obratem ruky změnit. Ale studovat podmínky duchovně-vědeckého hnutí, to je ovšem velmi nutné, nikoli je opomíjet. Jak by si jinak položil člověk základ k tomu, aby byl v příštím životě nehudební, nikoli opomíjet to, co člověka může rozradostnit a co člověka může pohněvat, ale opomíjet to způsobem, jak svět posuzuje naše duchovně-vědecké hnutí. Hleďte, není-liž pravda, ten kdo myslí jen egoisticky, ten si myslí (je to jen popisování, žádná kritika, jak řečeno): „Nu, duchovní věda dovede říci o jistých přírodních souvislostech více, než věda zevní!“ A tu se lidé stále znovu na mne obracejí, přestože neustále zdůrazňují, že chci jen být učitelem duchovní vědy, chci ji jen pěstovat, a nechci snad

sloužit třeba jako lékař, nebo něco takového. Tedy stále znovu se na mne lidé obracejí. Člověk může zajisté chtít dostat přátelskou radu a odepřít mu tuto radu by bylo absurdní. Přijde-li někdo pro přátelskou radu, proč by mu měla být odeprána, když se ta rada týká přírodovědeckých věcí. Leč po všem, co se tu stalo, prosím, aby se mě nikdo ne- tázal na něco, co se týká zdraví, pokud nemá nějakého lékaře. Kdo myslí jen egoisticky, ten nemyslí na to, že dnes to již není dovoleno, není-liž pravda, a že přicházíme do kolize s vnějším světem a že to našemu duchovně-vědeckému hnutí škodí. Musíme se snažit, aby se tato věci zlepšily, musíme se všude zasazovat pro to, aby neexistovala pouze medicína orazítkovaná, která spočívá na čistě materialistických základech, není-liž pravda? Zajisté, to činit můžeme, ale nemůžeme jen egoisticky myslet na toto: „Co udělá dobře mně? Zvláště pokud je to k újmě toho, čím musí být naše hnutí. Zajisté, mohou se nyní vytvářet duchovně-vědecké rady, bylo by absurdní, kdyby se vytvářet neměly; to by bylo bezútešné, kdyby člověk nemohl ně-komu říci o tom či onom, čím ten druhý trpí. - Ale cožpak to lze činit, když se dějí věci, z nichž vám jednu opět uvedu. Jedná se o tuto skutečnost: Někdo je nemocný, ještě k tomu ve městě, v němž bylo bezprostředně předtím o mně řečeno, aby se takovým věcem zabránilo, že výslovně odmítám, aby se na mne lidé obraceli v případech nemoci! Bylo to řečeno oficiálně. Dobře. Někdo je nemocný, jde do sanatoria a je tam nějakou dobu. Jeden náš člen, který je členem dlouholetým, který tu vždy stál v nejintimnějších věcech, napíše do onoho sanatoria: „Ten a ten nemocný může nyní již ze sanatoria odejít, neboť Dr. Steiner mu dal tu či onu radu...“ Napíše to příslušné lékařce, ta potom za tím členem přijde a řekne: „Nuže, říkáte stále, že theosofie chce být jen theosofií a že nechce fušovat do jiných věcí. A tady to máte!“ - To napsal dlouholetý člen lékařce sanatoria. - Ano, milí přátelé, musíme brát na zřetel takové věci, které se dějí. Nemáme-li to v patrnosti, tak to neprospívá našemu hnutí. Neboť to je jen jeden případ, ale v nejrůznějších nuancích, v nejrůznějších odstínech se tyto věci objevují stále znovu. V našem hnutí se uskutečňuje tato zvláštnost, a je načase, abych o tom také hovořil, že se ukazuje méně rychle přínos našeho hnutí, nový přínos. Naproti tomu se ukazují v našem hnutí skutečné novoty, které tu v pod-statě ještě nikdy nebyly, a které dokazují, že naše hnutí je něčím novým, ale jsou to novoty prapodivné. Předpokládejme např., že bych měl to či ono ve svých knihách vydaných tiskem. Kdyby tu nebyly žádné cykly dávány do nesprávných rukou, tak by lidé venku tyto knihy vyvraceli - to mohou činit, vyslovují přitom ale jedině svůj úsudek. Žádného člověka venku ve světě, který nepatří k naší Společnosti, by

nenapadlo opisovat ode mne věty, jak stojí v mých knihách, aby těmito větami dokazoval, že jsem špatný chlapík. To by nikdo venku takto neučinil, nýbrž by uplatnil své vlastní úsudky. Ale v naší Společnosti se děje něco zcela nového. V naší Společnosti se objevuje např. to, že někdo vezme celou nauku od „A“ do „Zet“, vše to - jak se říká - schvaluje, ale touto naukou mě zároveň vyvrací! Tak můžete např. nyní číst v jednom ještě nezveřejněném elaborátu následující.

Vzpomenete si, že jsem jednou v jednom starším vydání knihy (vynechal jsem to z jistých důvodů v novém vydání, které se nyní jmenuje „Záhady filosofie“, dříve „Světové a životní názory XIX. století“) vysvětlil, jak Le Verrier zjistil Neptun pouze z výpočtů o Uranu, ještě dřívě, než byl Neptun spatřen (byl objeven na zdejší hvězdárně). Vědělo se, že je tu, z pouhého výpočtu; to jsem řekl, abych ukázal, jak může něco vyplynout z výpočtu¹⁶). Chtěl jsem tedy ukázat, že můžeme na základě myšlení vědět skutečnosti předem. A pak někdo napsal, že on prý také aplikoval tuto velmi zřejmou věc, jen v jiné oblasti. Shledal prý, že v našem hnutí není prý něco v pořádku, že jsou tam nějaké poruchy, tak jako shledal Le Verrier, že vezme-li všeobecné zákony gravitace, a přitom se Uran nepohybuje tak, jak to odpovídá výpočtu, musí tedy být něčím rušen! Takové rušivé jevy prý jsou v našem hnutí. Tu vytyčuje hypotézu: Je tu něco rušivého, něco, co všechno ruší.

A přišel na to, jako Le Verrier přišel na Neptun, že to zlo, které vše ruší, je ve mně. A potom právě tak, jako astronom zaměřil na hvězdárně dalekohled na ono místo, zaměřil on svůj duchovní dalekohled na mne a našel zlo.

To je zvláštní případ, kdy se používá moje metoda, kterou jsem dal, aby vyvrátila mne samého. V kruhu, v němž onen muž je, byl nedávno napsán dopis. Nikoli jím samým, někým jiným z toho kruhu. V dopise stojí, že prý nemám vůbec žádný nárok na to, aby se to tak nestalo, neboť jsem přece prý vždy sám říkal, že duchovní věda je všeobecným statkem, a bylo by zcela nesprávné si myslet, že duchovní věda vychází z duchovního badatele. - Nu ano, když se věci stávají tak popletenými nelze ji také vysvětlovat jinak, než popleteně, samozřejmě. To je ale skutečně určitá novota v naší Společnosti. Venku, kde ještě vládne to, co je staré, to se někdy vyvrací vlastními myšlenkami toho, kdo to vyvrací. U nás ale povstávají lidé, kteří nepoužívají svých vlastních myšlenek, nýbrž používají toho, co čtou z cyklů, proti mně. Můžete například právě v tom dopise, o němž jsem nyní hovořil, nacházet všude citáty z „Tajné vědy“ atd. Říká se tam - to je třeba si přečíst, to je třeba si přečíst, a potom se již shledá, jaký jsem vlastně zlý a špatný člověk. Ale nikoli tak, že by se poukazovalo na to, že jsou špatné ty věci. Nikoli, protože ty věci

jsou dobré, těmi věcmi se to právě dokazuje! To je právě to nové, co u nás vystupuje, to spočívá na teorii, že se může přijmout nauka a že lze právě této nauky použít, aby se pomlouval ten, kdo se snaží tuto nauku popularizovat. Mezi námi se vyskytují nejpozoruhodnější novoty. Toto je, není-liž pravda, jen křiklavý případ, který vám tu vypravuji, ale v malém se to děje víceméně často, vždy znovu a znovu. Jestliže se člověk vůči takové věci jen poněkud ozve, potom přicházejí vyhrůžky! Nedávno jsem to mohl číst, že se v nejbližší době objeví ve všech výkladních skříních a ve všech časopisech články a brožury - potom byly uvedeny tituly, které byly přímými vyhrůžkami. Jestliže se jen poněkud ozveme, pak přijde toto. - To je něco nového; to se objevuje v našem hnutí zcela nově. To tu ještě nebylo. Jejíž nutné, abychom si toho všimli.

Nyní ale vznikají těžkosti, řekl bych. Neboť člověk ví předem, co tak jednou bude muset přijít. Řekněte, máme o takové věci, o níž jsem před chvílí hovořil mlčet? Máme o ní nemluvit? To bychom zajisté mohli, není-liž pravda? Ale potom, jelikož se členové sami nepokusí přijít na to, jak to je, tak by se na to v našem kruhu nepřišlo nikdy. Tedy musí se to říci. Musí se to říci správně. A řekne-li se tonu, co z toho vzejde? Za chvíli můžete opět někde číst nějaký dopis (pravděpodobně, podávám to zprvu jako hypotézu), v němž se říká: „On mluví před velkým počtem členů o jakémsi dopise, o jakémsi soukromém dopise, který dostal! On o tom mluví!“ To se může stát z toho jednoduchého důvodu, protože existují jistí lidé, kteří ihned vypravují tu a tam, co jsem dnes večer říkal. To se přece stává stále dokola, zcela jistě se to děje. Když o tom člověk nemluví, je to špatně, když o tom mluví, tak tím podněcuje to, o čem dopředu ví, že se učiní. Nechci pěstovat kritiku, chci jen poukázat na to, že v hnutí, ve kterém pulzuje duchovní věda, tj. okultní věci (!), jaké tu vznikají těžkosti. Musíme mít tyto věci na zřeteli. Jsou-li opomíjeny, budou pokračovat dále a dále. Zajisté, musíme být připraveni na to, že ty útoky budou stále ostřejší. Kdybychom zůstali sektou, tak by tomu tak nebylo. Ale ta věc se měla vyvíjet tak, jak se právě vyvíjela, proto je tomu tak. Lze pochopit mnoho věcí, které přicházejí zvenku, avšak mnoho z toho, co přichází z venku, je prokazatelně původem zevnitř. - Právě dnes nám bylo sděleno, že provozujeme v Dornachu eurytmii, ta že však spočívá v tom, že se tančí až do bezvědomí, jako u dervišů. A ještě četné jiné věci. A dovídáme se, že to říkali naši členové! Členové říkali, že tančíme až do bezvědomí! Vyprávěli to jednomu členovi lidé, stojící zcela mimo, ale ti prý to slyšeli od členů, jejichž jména dokonce uváděli.

To jsou těžkosti, které vznikají spojením duchovní vědy se Společností a které musíme studovat, milí přátelé, které skutečně musíme studovat! Je nemožné, abychom tyto věci míjeli bez povšimnutí, musíme-li odpovídajícím způsobem dospět dále, nechceme-li to přivést až k rozpuštění, až k úplnému anulování Společnosti. Duchovní vědění jako takové to neškodí, ale tomu, čím duchovní věda také musí být, to přece škodí. Promiňte, že vypravuji zevní věci, ale zde či tam někdo přijde a řekne: „Ano, můj Bože, mě zajímá mnoho z toho, co jsem četl, ale sedávám často u jednoho stolu penzistů a jedna dáma zde žvaní o theosofii všechno možné. Proto se nemohu stát členem, když se tu žvaní takové nesmysly, když toto má být theosofie!“ To není jen jeden případ. To se stává stále znovu tím či oním způsobem.

Může se špatně chápat, když hovořím o těchto věcech dnes na konci vážného pozorování. Ale je naprosto nutné, abyste tyto věci věděli, abyste si těchto věcí všímali, milí přátelé! Neboť Společnost musí být pro duchovní vědu nositelkou, musí být pomocí. Společnost se ale může velmi lehce vyvíjet tak, že bude působit proti tomu, co má duchovní věda přinést vývoji světa. Můžeme samozřejmě v každém jednotlivém případě dobře pochopit, že četným škodám nelze vůbec zabránit, ale vystupují jiným způsobem, když si jich všímáme a když se snažíme zachovat u sebe samých jistou linii, jistý směr, tím si můžeme být jisti. Je to mnohdy mimořádně obtížné, ale je nutno, abychom byli v určitém směru i tvrdými. Potom budeme správně hodnotit takové novoty, jak jsem je vylíčil, že je někdo vyvrácen sebou samým, i když tato skutečnost je sama o sobě tak absurdní a pošetilá. Samozřejmě se dá, když někdo tvrdí nějaký nesmysl, obrátit ten nesmysl proti němu samému, ale zde tomu tak není, zde se vezme nauka a tou se člověk, který ji přinesl, vyvrátí.

Tyto věci jsou skutečně v malém velmi rozšířené. A ne příliš daleko je od nich jiný zlořád, milí přátelé, o kterém musím na závěr ještě promluvit. Sotva se to stává někde tak často, jako právě v našem hnutí, že někdo činí něco, co je odsouzení hodné, co se musí odsoudit. Nyní jde o to, že někdo vysloví něco proti dlouholetým členům, představenstvu, vysloví něco, co je neodůvodněné, co je snad dokonce vymyšlené, na čem se může velmi lehce vidět, že jsou za tím všelijaké motivy. A teď se ten či onen postaví na tu či onu stranu a málokdo se snaží poznat, jak dalece by mohlo mít přece nešťastné představenstvo pravdu, nýbrž lidé se postaví i na stranu těch, kteří pravdu nemají. To je u nás dokonce pravidlem - lidé se postaví na stranu toho, kdo nemá pravdu. A píší se dopisy směřující k tomu, aby ti, kteří jsou napadáni, učinili něco pro to, aby se uchovaly přátelské vztahy, aby se ta věc opět

urovnala. Ze se prý musí přece vyvíjet láska! Když se někdo dopouští tak velice neláskavého, bezcitného jednání proti druhému člověku, tak nepíše tomu, kdo se toho jednání dopustil, nýbrž tomu, koho to jednání postihlo, tomu píše: „Vyvíjej přece lásku! To je přece proti lásce, když neučiniš něco, aby se ta věc uvedla opět do pořádku!“ Ani je nenapadne žádat to od toho, kdo není v právu! To jsou zvláštní vlastnosti, které se vyskytují právě u nás, které se skutečně vyskytují u nás!

O jiných věcech raději ani nemluvit, i když se může stát, že se i o těchto jiných věcech jednou bude muset mluvit. Dnes jsme chtěli nejprve pohovořit o vážném tématu a muselo se také poukázat na četné věci tohoto jiného rázu, jelikož žijeme přece ve vážné době a naše hnutí musí do vážnosti doby také vážně zasahovat. Je nutné všimnout si věcí, které se dějí - když je člověk vypravuje, vlastně tomu ani nelze věřit, že se dějí. Máme ale neustále s takovými věcmi co činit a nikdo by neměl chápat špatně, že byly tyto věci vysloveny. Snad by se mohlo přece o těchto věcech poněkud přemýšlet.

Podle záměru, milí přátelé, nemá být přestávka v tomto roce tak dlouhá, jak jinak bývala. Může to být opět na podzim, že se shledáme, jen nemůžeme při nejlepší vůli říci nic určitého v této době neurčitosti a překážek. A tak vás prosím, abyste použili toho, co jsem se právě snažil v této zimní době před vámi načrtnout, abyste v letní době dali duši s tím žít, abyste dali tomu, co bylo probráno, znovu a znovu ožít v duši v jakési meditaci a abyste poněkud přemýšleli o základních podmínkách pro to, aby se naše duchovně-vědecké hnutí vžívalo do všeobecné lidské kultury.

Ještě bych měl říci, že ti milí přátelé, kteří pečují tak oddaným způsobem o naši družinu, vedou ji a starají se o ni, mají poněkud starosti, aby ta družina jaksi - nechci říci - neupadla v zapomenutí, ale mohla by upadnout do něčeho podobného jako zapomenutí. Budou přece prázdniny, ta družina se bude muset zřídít, není-liž pravda, a bude nutné, aby tu bylo opět něco peněz. Takže bude zejména nutno, aby se našli milí přátelé, kteří pomohou, samozřejmě jen takoví, kteří pomáhat mohou. Ale snad se najdou dámy, které se mohou účastnit vaření a konat i jiné věci. To je nutné. Výsledek je skutečně velmi dobrý podle mínění těch, kteří o tom mohou něco vědět, protože svou péči poskytovali. Děti něco získaly. Z těch dětí se něco učinilo. Proto bych prosil dámy, které by se chtěly opět této úlohy ujmout, aby toto převzaly jako svou láskyplnou povinnost; jen se potom musí u toho zůstat, když už se to převzme. Nemůže-li se to převzít tak, aby se u toho v jistém smyslu zůstalo, tak se to ovšem převzít nemá. Nemůže se přece často stávat, aby někdo, kdo

slíbí být v pět hodin v družině, napsal lístek s odřeknutím, protože pak tam není nikdo. Není- liž pravda, to se nedá takto dělat, to se musí vědět alespoň den předem. Tak prosím ty přátele, kteří mohou spolupracovat, aby se dohodli s naší milou paní Dannenbergo-vou(119), která se společně s ostatními tak velice starala o družinu, aby mohla být družina skutečně v provozu.

A tak se chceme nyní, milí přátelé, rozejít s vědomím, že když si dáme všichni na tom záležet, můžeme mnoho vykonat, aby se to, co míníme vážně, také včlenilo ve vážných rysech do současné doby. Žijeme v době, v níž lidé přinášejí větší, dále-ko větší oběti, než byl kdy v tak krátké době přinesen tak velký počet obětí. Žijeme v těžké době plné utrpení. Budiž tato těžkost, utrpení doby, milí přátelé, budiž to přece také poněkud výzvou, že se musí duchovnost včleňovat do lidstva, jakkoli je to těžké; přece se to musí dít. A jakkoli mnoho nebo málo můžeme učinit jako jednotlivci, učiňme to! Snažíme-li se chápat správným způsobem, jak to můžeme činit, potom tato snaha skutečně přinese to, co nemůže přijít samo sebou, co se musí stát pomocí lidí, když přijde také pomoc z duchovních světů. A tak budme v takových myšlenkách pospolu, když jsme prostorově nějakou dobu méně na blízku. Ti, kdo jsou pospolu v duchu, jsou pospolu stále. Je prostor nedělit, je čas nedělit. Zůstaňme v myšlenkách spojení, v myšlenkách, které se snažily poněkud proniknout to, co zde v poslední době bylo snahou hovořit k vašim duším.

Musíme vážně, jak jen možno, brát pravdy, které souvisí s mystériem Golgoty. Chápejme, že musíme být v samotě duše a musíme tak být často a opakovaně, chceme-li pochopit to či ono. Ale chápejme také, že náležíme k lidstvu a že ten, kdo prošel mystériem Golgoty, přinesl z duchovních výšin na Zem pro lidstvo to, co je pro lidské spolupůsobení, pro společnou práci. On řekl: „Jsou-li dva pospolu ve jménu mém, jsem Já mezi nimi.“ - Můžeme připravovat to, čím má být Kristus skrze nás, skrze to, co prožíváme v osamění. Ale Krista máme přece mezi sebou jen tehdy, snažíme-li se vynášet do světa to, oč usilujeme také o samotě. Budeme to vynášet ale jen tehdy, když jsme nejprve pochopili, jaké jsou podmínky tohoto vynášení do světa. Pohledme na tyto podmínky! Otevřeme oči! A mějme především odvahu doznat si, že je to či ono takové a že se musíme do toho tak či onak pustit.

Mluví-li zde o Kristu, hovořím tak, že vím: On pomáhá, protože on je živou působící bytostí. On pomáhá! Pociťujme ho mezi sebou, on bude pomáhat, Ale musí-me se učit jeho řeči, a jeho řeč je dnes řeč duchovní vědy. Tak je tomu pro dnešek. A musíme mít odvahu zastupovat tuto duchovní vědu tak dalece, jak můžeme před sebou samými a před druhými.

Přemýšlejme o tom v této letní době, učiňme z toho svou meditaci do té doby, než se zde opět shledáme!